

MALMÖ HÖGSKOLA
Lärarytildningen
Lek Fritid Hälsa

Examensarbete

10 poäng

”Är man sär bara för att man inte kan?”

En studie av hur man placerar elever i behov av särskilt stöd i skolan

A study of the placement of students in need of extra support

Bengtsson, Pauline

Strandkvist, Helena

Lärarexamen 140 poäng

Barndoms- och ungdomsvetenskap

Höstterminen 2005

Handledare: Ann- Sofie Råstam

Examinator: Gitte Malm

Abstract

Arbetets art: C- uppsats

Sidantal: 44

Titel: Är man ”sär” bara för att man inte kan? - En studie av hur man placerar elever i behov av särskilt stöd i skolan.

Författare: Pauline Bengtsson och Helena Strandkvist

Handledare: Ann- Sofi Råstam

Datum: Höstterminen 2005

Bakgrund: Vår studie grundas på hur och var man placerar elever i behov av särskilt stöd. Vi har tittat på två skolor i samma kommun. Den ena skolan kallar vi för skola A, där är eleverna i behov av särskilt stöd placerade i grundskolan. Den andra skolan kallar vi för skola B, där elever i behov av särskilt stöd är placerade i särskolan.

Syfte: Vårt syfte var att undersöka vilken placering som var bäst anpassad för elever i behov av särskilt stöd; i grundskola eller i särskola. Vi har studerat två skolor i samma kommun. Vi utgick från ett lärarperspektiv och från vad som kunde vara bäst för den enskilda elevens behov. Vi tittade också på resurstilldelningens betydelse för den pedagogiska utformningen av undervisningen.

Metod: Vår studie grundas på en kvalitativ metod. Den består av intervjuer av sex pedagoger och observationer av fem elever.

Resultat: Vi har kommit fram till att det finns både fördelar och nackdelar med att placera elever i behov av särskilt stöd i grundskola respektive särskola. Placeringen måste utgå ifrån elevens individuella behov. Elevens förmåga till socialt samspel och kognitiva förmåga måste här vägas in. Endast då eleven har en konstaterad utvecklingsstörning kan denna placeras i särskolan.

Diskussion: Vi har kommit fram till att en bakgrundskunskap om elever i behov av särskilt stöd är oerhört viktigt och skiljer sig mycket bland de pedagoger som vi har intervjuat. Då man arbetar med elever i behov av särskilt stöd är det viktigt med dessa individuella bakgrundskunskaper, eftersom det underlättar hela skolsituationen för den enskilda eleven.

Nyckelord: Elever i behov av särskilt stöd, integrering, särskola, grundskola, socialt samspel och kognitiv förmåga.

Förord

Vi skulle vilja tacka alla de pedagoger, assistenter och annan resurspersonal som har ställt upp och tagit sig tid för att göra intervjuer med oss. Vi skulle även vilja tacka dem för att vi har fått möjligheten att vara ute i klasserna och observerat de elever som är i behov av särskilt stöd. Vi har även fått se hur de olika pedagogerna arbetar för dessa elever och vi anser att alla gör ett mycket gott arbete för att hjälpa de elever som är i behov av särskilt stöd.

Vi vill även tacka vår handledare Ann- Sofi Råstam för ett gott samarbete och ett givande stöd för oss under arbetets gång.

Innehållsförteckning

1	Introduktion.....	8
2	Kunskapsbakgrund.....	10
	2.1 Information om de två skolformerna.....	10
	2.1.1 Särskola.....	10
	2.1.2 Grundskola.....	10
	2.2 Socialpsykologiska teorier.....	11
	2.2.1 Social teori.....	11
	2.2.2 Stämplingsteori.....	12
	2.3 Placeringens betydelse.....	13
	2.3.1 Placering i grundskoleklass.....	14
	2.3.2 Placering i särskoleklass.....	14
	2.4 Centrala begrepp.....	15
3	Problemprecisering.....	17
4	Metodbeskrivning.....	18
	4.1 Metodval.....	18
	4.2 Urval.....	18
	4.2.1 Skola A.....	18
	4.2.2 Skola B.....	20
	4.3 Genomförande.....	22
	4.3.1 Observationer.....	22
	4.3.2 Intervjuer.....	22
	4.4 Fördelning av arbetet.....	23
	4.5 Analysbeskrivning.....	23
	4.6 Forskningsetiska överväganden.....	24
5	Resultat.....	25
	5.1 Fördelar och nackdelar med placering i grundskolan.....	25
	5.1.1 Socialt samspel.....	25
	5.1.2 Förutsättningar för lärande.....	26
	5.2 Fördelar och nackdelar med placering i särskolan.....	27

5.2.1 Socialt samspel.....	27
5.2.2 Förutsättningar för lärande.....	27
5.3 Hur påverkar resursfördelningen skolans undervisning?.....	28
5.3.1 Intervjuer av pedagoger i grundskolan.....	28
5.3.2 Intervjuer av pedagoger i särskola.....	29
5.4 Observationer.....	30
5.4.1 Fördelar och nackdelar med placering i grundskolan.....	30
5.4.1.1 Socialt samspel.....	30
5.4.1.2 Förutsättningar för lärande.....	31
5.4.2 Fördelar och nackdelar med placering i särskolan.....	32
5.4.2.1 Socialt samspel.....	32
5.4.2.2 Förutsättningar för lärande.....	32
5.5 Slutsatser.....	33
5.5.1 Socialt samspel.....	33
5.5.2 Förutsättningar för lärande.....	34
6 Diskussion.....	35
6.1 Kritisk granskning av metodval.....	39
Referenslista.....	40
Bilaga A.....	41
Bilaga B.....	42
Bilaga C.....	43

1. Introduktion

Eftersom vi under vår lärarutbildning hade vår verksamhetsförlagda tid förlagd på förskola/skola där det fanns elever i behov av särskilt stöd väckte dessa vårt intresse. En av oss hade den verksamhetsförlagda tiden förlagd till en särskoleklass och den andra hade sin i en grundskoleklass, där elever i behov av särskilt stöd var placerade i klassen. Efter vår verksamhetsförlagda tid ville vi göra en studie på vilken skolform som kunde vara bäst anpassad för elever i behov av särskilt stöd. De elever som vi har mött ute i verksamheten hade olika funktionshinder, vissa elever hade en utvecklingsstörning medan andra hade begåvningshandikapp. När vi under vår studies gång talar om elever i behov av särskilt stöd menar vi först och främst dessa elever.

Det område vi har valt att jämföra är två skolor i samma kommun. På den ena skolan är eleverna i behov av särskilt stöd placerade i grundskoleklass och på den andra är eleverna placerade i särskoleklass. Vår inriktning av problemområde grundar sig i ett intresse om vilken skolform som kan vara bäst för den individuella eleven och dennes behov av särskilt stöd. Klasserna som vi gjort studien i finns på två olika skolor som ligger i en mindre kommun i södra Skåne.

Vi har valt att titta på dessa två skolor för att vi tycker att de ger oss en intressant vinkling om hur man kan placera elever i behov av särskilt stöd. Pauline Bengtsson (2005) hade sin verksamhetsförlagda tid på särskolan och Helena Strandkvist (2005) sin verksamhetsförlagda tid i grundskolan. Alla elever som ingår i vår studie är i behov av särskilt stöd.

Vi hoppas att vår studie ska vara till hjälp för lärare så att de ska kunna se fördelar och nackdelar med att placera elever i behov av särskilt stöd i grundskolan respektive särskolan.

De skolformer som vår studie bygger på ingår båda i det obligatoriska skolväsendets läroplan. Vi har valt att citera två stycken utifrån läroplanen för det obligatoriska skolväsendet för att tydliggöra hur undervisningen bör se ut och hur man kan se på elever i behov av särskilt stöd.

”Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling” (Lpo 94, sid. 20).

Alla som arbetar i skolan skall:

”Uppmärksamma och hjälpa elever i behov av särskilt stöd och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande” (Lpo 94, s 27).

Här nedan följer några mål som ska uppnås i grundskolan respektive i särskolan (Lpo 94):

Målen i särskolan uttrycker vad eleverna ska ha uppnått efter sina individuella förutsättningar.

Mål att uppnå i grundskolan	Mål att uppnå i särskolan
Att behärska det svenska språket, och kunna lyssna och läsa aktivt. Kunna uttrycka idéer och tankar i tal och skrift.	Kunna lyssna, läsa och kommunicera efter sin egen förmåga.

För att se fullständiga mål att uppnå inom kognitiv förmåga som gäller både grundskolan och särskolan se Bilaga A och B.

”Särskolans mål att uppnå lämnar stora möjligheter för läraren att formulera och anpassa konkreta undervisningsmål för varje elev. Dessa formuleringar bildar sedan utgångspunkt för undervisningens innehåll och arbetssätt. Målen för undervisningen i särskolan utvecklas i de kursplaner som finns för särskolans olika ämnen och ämnesområden.” (Karlsudd, 2002., s 8)

Syftet med vår studie är att jämföra hur två klasser i två olika skolor i samma kommun ser ut, vad det gäller placering av barn i behov av särskilt stöd. På skola A är eleverna med särskilda behov placerade i grundskolan och på skola B är eleverna placerade i särskolan. Vi vill se vilka fördelar respektive nackdelar det kan finnas med att vara placerad i grundskolan eller att vara placerad i särskolan. Vi utgår från ett lärarperspektiv och vad pedagogen kan göra som är bäst för den individuella elevens behov.

2. Kunskapsbakgrund

Inledningsvis i vår kunskapsbakgrund tycker vi det är viktigt att betona var våra skolformer hör hemma. De skolformer vi har med i vår studie är grundskolan och särskolan. De båda skolformerna ingår i det obligatoriska skolväsendet och har samma läroplan (Lpo 94).

2.1 Information om de två skolformerna

2.1.1 Särskola

Särskolan är en särskild skolform som skapats för elever med funktionshindret utvecklingsstörning. Skolan är nioårig med möjlighet till tioårig. Den är uppdelad i två nivåer, grundsärskola och träningsskola. Grundsärskolan motsvarar många delar av grundskolan. Det är i stort sett samma ämnen som i grundskolan men den är mer anpassad och svårighetsgraden ligger efter elevens förmåga. Eleverna i grundsärskolan förväntas lära sig läsa och skriva efter deras förmåga, samt att finna nya kunskaper. Kommunikationsträning är ett av de viktigaste ämnena. Grundsärskolan har samma läroplan som grundskolan sedan 1994, där finns även särskilda mål att uppnå inom de olika skolformerna som ingår i det obligatoriska skolväsendet. Målen om vad som ska vara uppnått under särskolan skiljer sig ifrån vilka mål som ska vara uppfyllda i grundskolan. Alla elever ska uppnå målen efter sina individuella förutsättningar (Karlsudd, 2002).

2.1.2 Grundskola

Alla barn mellan sju och sexton år i Sverige är skolpliktiga. Det betyder alltså att grundskolan är en nioårig skolform, med rätt till ett tionde år. Föräldrarna får lov att önska att deras barn får börja skolan redan när de är sex år. Kommunerna är skyldiga att anordna plats för alla sexåringar i förskoleklassen. Undervisningen är obligatorisk och avgiftsfri, grundskolan ingår i det obligatoriska skolväsendet. Det är upp till var kommun att fastställa en skolplan som

visar hur kommunens skolor ska organiseras och utvecklas. Läroplanen, skolplanen och kursplanerna ger tillsammans ett utrymme för den enskilda skolans rektor, lärare och elever att anpassa innehåll, organisation och arbetssätt till lokalnivå. Grundskolan har en timplan som visar den minsta garanterade tid som eleverna får i vardera ämne (Skolverkets hemsida, 051215).

Vi har även valt att nämna vad Skollagen säger om var elever ska placeras. Skollagen (2000/01) säger att:

”Barn i allmänhet skall tas emot i grundskolan. Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan (3 kap, 3 §).

2.2 Socialpsykologiska teorier

Vi har här valt några teorier som vi anser hör ihop med vår studie. Dessa teorier utgår ifrån ett socialpsykologiskt perspektiv. Här nedan redogör vi för dessa teorier.

2.2.1 Social teori

Det finns en förklaringsmodell som tittar på hur människan formas i samspelet med andra. Man har även kommit fram till hur man ser på sin egen identitet beroende på hur andra människor uppfattar och bemöter en. Det sociala samspel som man har med andra föregår och skapar individens medvetande. De viktigaste förutsättningarna för ett socialt samspel är kommunikation (Berg, Boglind, Leissner, Månsson & Värnlund, 1975).

Cooley (1922) har en teori om så kallat ”spegeljaget”. ”Spegeljaget” är människans egen värdering på sig själv och sin syn på sig själv som har skapats genom andra människors uppfattningar om personen i fråga

Symbolisk interaktionism anser vi är en teori som tydligt visar hur elever i behov av särskilt stöd kan se på sig själv genom hur andra i deras omgivning gör detta. Som vi nämnt ovan är det oerhört viktigt att ha en god kommunikation med andra människor. Man arbetar mycket

med detta i både i grundskolan och i särskolan, särskilt med elever i behov av särskilt stöd. Man eftersträvar att det sociala samspelet med andra elever ska fungera. Elever i behov av särskilt stöd har i allmänhet svårt för det sociala samspelet. Brister kommunikationen i det sociala samspelet kan det bidra till att eleverna får en negativ självbild och kan känna utanförskap. Det är detta den symboliska interaktionismens teorin betonar.

2.2.2 Stämplingsteori

Den andra teorin kan knytas till hur en elev i behov av särskilt stöd kan känna sig, ute i både samhället och i skolan, beroende på hur andra människor ser på eleven.

Inom denna teori har man sagt att stigmatisering förekommer. Stigmatisering är när en människa aldrig fullt ut kan få ett socialt erkännande av andra människor, ofta beror detta på en känsla av främlingskap. Man kan förklara det så här: När en människa i behov av särskilt stöd är i en viss miljö, så är det deras handikapp som syns mest samt deras avvikande egenskaper, vilket gör eleven olik de andra eleverna. Inom denna teori kallar man ett visst antal människor för ”De egna”. Dessa är människor som har egna erfarenheter av stigmatisering och kan ge en så kallad handledning till andra människor om hur dem ska hantera stigmatisering. En annan grupp är ”De visa” dessa har en sympatisk inställning till människan i behov av särskilt stöd och är oftast en anhörig eller en assistent (Karlsudd, 1999).

Karlsudd (1999) menar även att man kommit fram till att negativa attityder gentemot stigmatiserade grupper inlärs redan i tidig ålder. Man har även kommit fram till att stämpeln är kraftigare desto synligare handikapp man har.

En annan definition inom stämplingsteorin är den relativistiska. Denna definition menar att den handikappssyn som samhället uttrycker är att en människa i behov av särskilt stöd blir handikappad i en miljö som inte tar hänsyn till eller som anpassas efter den handikappade. I denna definition menar man hur en avvikare kan bli till och förstärkas genom andras stämpling. Man menar inte så mycket om hur själva personens handlingar är utan om hur personens tillämpning av andras regler fungerar, den avvikande blir avvikande på grund av andra människors förhållningssätt till människor i behov av särskilt stöd.

I en rapport av Holmberg m.fl (2005) finns beskrivningar som vi anser hör samman med stämplingsteorin. Man menar på att det är miljön som styr elevens svårigheter. Förr kallade man elever som var i behov av specialundervisning för ”elever *med* särskilda behov” eller för ”elever *med* svårigheter”. Då låg tyngdpunkten på eleverna, man såg dem som en belastning för skolan. Numera heter det ”elever *i* behov av särskilt stöd”. Det som diskuterades var att det var skolan som skulle ge eleverna rätt undervisning, inte att det var eleverna som hade särskilda behov. Skolan ska tillgodose alla elevers behov. Det är här man bland annat talar om ”En skola för alla” (Lpo 94).

2.3 Placeringens betydelse

I vår studie ville vi ta reda på vilka fördelar respektive nackdelar det kan finnas med att placera elever i behov av särskilt stöd i grundskolan eller i särskolan. I en rapport från Skolverket (2002) tas detta upp inom båda de olika skolformerna.

För att kunna visa fördelar respektive nackdelar med de olika skolformerna vill vi först redogöra för olika skäl till hur placeringen görs. Särskoleelever integrerade i grundskoleklasser är vanligast i gles- och landsbygdskommuner. Elever som integreras i grundskolan gör detta främst av praktiska skäl. Andelen elever som integreras i grundskolan ökar, detta bland annat för att de övriga i klassen ska få se att man kan vara olika. Olikheter ska blandas i samma klass. Integrering kan vara ett sätt att få vårdnadshavare att acceptera särskolan, det kan även framstå som de enda organisatoriska lösningen för en skola med få särskoleelever. Integrering kan ge särskoleelever en positiv draghjälp från grundskoleleverna.

2.3.1 Placering i grundskoleklass

Här nedan följer de fördelar och nackdelar som finns med att placera elever i behov av särskilt stöd i grundskoleklassen

Fördelar:

- Barnen får social träning.
- Möjlighet att kunna bo kvar hemma om nu särskolan skulle ha inneburit en annan ort eller lång resväg.
- Lättare för särskoleelever att hitta kamrater i åldersblandade klasser.

Nackdelar:

- Finns en risk för att särskolans elever inte får undervisning utifrån särskolans kursplaner.
- Eleverna kan riskera att bli socialt isolerade om de inte har en eller fler uppbyggda kompisrelationer eller liknande i klassen.
- Särskoleeleverna kan få det svårare i grundskoleklassen ju äldre de blir, det fungerar i de lägre åldrarna men då de blir äldre blir det mer tydligt att det inte fungerar att ha dem placerade i grundskolan.
- Det kan innebära svårigheter för pedagogerna, de har svårt att avgöra elevens kunskapsnivå.
- Pedagogerna kan ha svårt för att veta vilken kursplan de ska undervisa utifrån.
- Samarbetet mellan pedagoger och assistent/assistenter kan innebära svårigheter.
- Svårt att behålla pedagoger, de tycker det är jobbigt att samarbeta med assistenterna.
- Pedagogen måste ha ett positivt intresse av att arbeta med särskolebarn om det ska bli en bra undervisning.

2.3.2 Placering i särskoleklass

Här nedan följer de fördelar och nackdelar som finns med att placeras i särskolan och även hur det är på en särskola som är lokalintegrerad på en grundskola.

Fördelar:

- Fler resurser och personal som kan bemöta elevernas olika behov.
- Misslyckande känslorna blir färre.
- Eleverna får en möjlighet att träffa andra elever på samma nivå eller som har samma typ av svårigheter som dem själv. Föräldrarna får möjlighet att träffa andra föräldrar som har barn i behov av särskilt stöd (Skolverket, 2002).
- För grundskolebarnen är det positivt att se att alla barn tillhör vardagen. Alla är vi lika fast med olika förutsättningar.

Nackdelar:

- Få utmaningar.
- För små grupper.
- Kan bli isolerade från de övriga på skolan då de tycker att särskolebarnen är annorlunda.

När vi gjorde våra intervjuer med pedagogerna har vi frågat efter just detta, för att kunna tydliggöra både vad litteratur säger och vad pedagogerna tycker i praktiken om de olika fördelarna respektive nackdelarna inom de olika skolformerna (Skolverket, 2002).

2.4 Centrala begrepp

I vår problemprecisering har vi valt att använda oss av ordet *placera* istället för att använda oss av ordet *integrera*, vilket många forskare gör i sina studier. Vi vill hålla oss neutrala till det senare begreppet, eftersom vi känner att det kan ge en negativ bild. Ofta då man använder sig av ordet *integrering* så faller det sig naturligt att man även använder sig av ordet *segregering*. I vår studie vill vi titta på vilken skolform som kan vara den bäst anpassade för elever i behov av särskilt stöd vad gäller *integrering/placering*.

I Karlsudd (1999) och Söder (1979) menar att det finns olika sätt att se på *integrering*, dessa är:

- *Fysisk integrering*: Är när avståndet reduceras mellan utvecklingsstörda och icke utvecklingsstörda elever, detta kan även kallas en *lokalintegration*.

- *Funktionell integrering*: Detta är när man har samma resursutnyttjande, när det funktionella reduceras mellan eleverna i behov av särskilt stöd och de som inte är i behov av stöd.
- *Social integrering*: När det sociala avståndet reduceras, alltså att man inte känner en psykologisk frånvaro av interaktion.

När vi talar om *elever i behov av särskilt stöd* i vår studie talar vi först och främst om de elever som har antingen en utvecklingsstörning eller ett begåvningshandikapp. Vi talar om dessa elever eftersom det är denna svårighet som eleverna i vår studie har.

Vi har valt att se utifrån ett *lärarperspektiv*. Med *lärarperspektiv* menar vi hur pedagogerna ser utifrån elevens individuella behov. Eleven står i fokus, vi vill se vilken skolform som är bäst anpassad för dessa elever.

3. Problemprecisering

Vi ser utifrån vilka fördelar respektive nackdelar det kan finnas med att placera elever i särskolan, respektive grundskolan. Vi har valt att utgå ifrån ett lärarperspektiv. Eftersom vi inte haft möjlighet att intervjua eleverna så blir det ett lärarperspektiv. Trots att vi har valt att ha detta perspektiv så har vi ändå eleverna i fokus i vår studie. Valet av att göra detta är för att vi vill belysa just vilka fördelar respektive nackdelar det finns för eleverna i behov av särskilt stöd inom de två olika skolformerna. De eleverna som ingår i vår studie är i behov av särskilt stöd.

Här nedan följer vår studies problemprecisering.

1. Vilka fördelar respektive nackdelar finns det med att placera elever i behov av särskilt stöd i grundskolan?
2. Vilka fördelar respektive nackdelar finns det med att placera elever i behov av särskilt stöd i särskolan?

I frågeställningen 1 och 2 har vi tittat på det sociala samspelet med andra elever och även på de förutsättningar som finns för att klara av lärandet i skolan.

3. Hur påverkar resurstilldelningen respektive skolas undervisning?

4. Metodbeskrivning

4.1 Metodval

För att få fram den information och det resultat som vår studie bygger på har vi gjort observationer på elever och intervjuer med pedagoger. Vi använde oss av löpande protokoll vid observationerna, eftersom vi tyckte att detta sätt att observera passade bra då man gör en sådan studie. Johansson & Svedner (2001) styrker detta när de menar att detta är ett lämpligt sätt att observera på. Observationen ger en beskrivning av vad som faktiskt hände och kan besvara sambandet mellan olika händelser.

4.2 Urval

Vi har undersökt två skolor i samma kommun. Det är en liten kommun som ligger i södra Skåne. Den första skolan kallar vi för skola A och den andra för skola B. Skola A är en grundskola där elever i behov av särskilt stöd placeras tillsammans med övriga elever. Skola B är en särskola som ligger i grundskolan. Vi har valt att använda begreppet *placering* men kunde lika väl ha använt begreppen *fysisk integrering/lokal integrering*. Eftersom de båda skolformerna har elever i behov av särskilt stöd tillsammans med andra elever så är de *fysiskt integrerade* (Karlsudd, 1999).

4.2.1 Skola A

På skola A går det cirka 230 elever, skolan sträcker sig från förskoleklass till sjätteklass. Skolan består av tre hus där det finns tre olika klasser i vardera hus. Klasserna är uppdelade efter ålder. De elever som är i behov av särskilt stöd placeras i samma byggnad på skolan. Detta görs på grund av att rektorn anser att det är bäst för de elever som är i behov av särskilt stöd att finnas i denna byggnad. Här har personalen fortbildats inom specialpedagogik och här har man även extra resurspersonal. Eleverna som är i behov av särskilt stöd är placerade i

grundskoleklassen. Med detta menas att de går med andra elever som inte är i behov av särskilt stöd.

På skola A har vi intervjuat *tre* pedagoger:

Den första pedagogen vi intervjuade har vi valt att kalla "Eva". "Eva" är en kvinna med lärarexamen. Hon är 47 år gammal och tog sin lärarexamen 1989. Hon har arbetat på skola A sen 1992 och trivs mycket bra med detta. "Eva" har även 40 poäng inom specialpedagogik, detta på grund av att rektorn såg att de elever som går på skola A var i behov av en kunnig och utbildad pedagog inom detta. Fortbildningen har betalats av skolan.

Den andra pedagog som vi intervjuat är "Doris". Hon är 47 år gammal och är utbildad fritidspedagog. "Doris" började arbeta som barnskötare 1979 men arbetar nu som fritidspedagog och har gjort detta i 17 år. Även hon har arbetat på skola A sen 1992.

"Doris" arbetar på en 100 procent tjänst varav 60 procent är som fritidspedagog och 40 procent som resurs i skola A. "Doris" arbetar mest med de yngre barnen (sju till åtta åringar) men har även undervisning med äldre barn i en annan klass i samma byggnad som skola A, detta har hon två lektioner i veckan.

Den tredje pedagogen som vi intervjuade kallar vi "Frida". "Frida" är en kvinnlig förskollärare på 61 år. Hon har aldrig arbetat i förskolan, hennes arbetsplats har alltid varit i grundskolan. "Frida" tog sin förskollärarexamen 1967 och har sedan dess arbetat i skolan. I skola A arbetar "Frida" med sexåringarna men har även all idrott med de elever i skola A som är i behov av särskilt stöd. "Frida" har även matematik med "Pelle". De sitter tillsammans ensamma när de andra eleverna i klassen har annan undervisning. Detta görs på grund av att "Pelle" är mycket duktig i matematik och ligger långt framför de andra eleverna kunskapsmässigt inom detta.

De *elever* som vi har *observerat* på skola A är *tre* stycken, två flickor och en pojke:

Den första flickan, "Lisa" är snart nio år gammal och har inlärningssvårigheter och selektiv mutism. Selektiv mutism är närbesläktad med autism, och innebär att man har en så kallad självvald stumhet. Lisa har svårigheter inom matematik och språkutvecklingen samt svårt för det sociala samspelet med andra barn.

Den andra flickan, ”Stina” är snart åtta år gammal och även hon har inlärningssvårigheter inom matematik och språkutvecklingen. Hon är en glad och sprallig flicka som har ganska lätt för ett socialt samspel med andra barn, men håller sig helst till vuxna i fall de är i hennes närhet.

Pojken ”Pelle” är nio år gammal och har Aspergers syndrom. Han har svårt för hög ljudnivå och när det är för mycket folk springandes runt omkring honom. Han är mycket duktig kunskapsmässigt och har ganska lätt för att ha ett socialt samspel med andra barn om det inte är för många. Ibland kan det uppstå ett missförstånd mellan honom och de andra eleverna på grund av brist inom kommunikationen.

4.2.2 Skola B

Skola B består av cirka 300 elever och cirka 23 pedagoger. Pedagogerna består av klasslärare, resurspersonal, förskolelärare samt specialpedagoger. Skolan motsvarar elever från förskoleklass till årskurs sex. På skolan har de fyra olika spår och en särskola. På vardera spåret arbetar fyra pedagoger. Eleverna är åldersblandade. Detta innebär att till exempel år ett motsvarar första klass. Skolan har även ett annat spår som vi kan kalla för ”hjälpspåret”. Här går olika elever under en kort period. De elever som går på detta spår hör hemma i sin vanliga klass, men går iväg till ”hjälpspåret” vid behov. Det kan vara elever som behöver en liten grupp att arbeta i eller som har små inlärningssvårigheter, men som inte är berättigade att gå i särskolan. I särskolan ska endast elever med en tydlig diagnos placeras. Särskolan startade för tre år sedan, för att pedagogerna uttryckt ett stort behov efter detta. Vi har valt att titta på särskolan för att kunna spegla skillnader mellan skola A och B.

De *pedagoger* som intervjuats på skola B är *tre* stycken som alltid finns i klassen tillsammans med eleverna:

Den första pedagogen har vi valt att kalla för ”Anita”. ”Anita” är en kvinna på 51 år och är barnskötare i grunden, därefter utbildade hon sig till förskolelärare. Hon har arbetat i kommunen i 25 år. 2001 blev hon utbildad specialpedagog och arbetade då som en övergripande specialpedagog i förskolorna som fanns i kommunen, detta gjorde hon i en termin. Nu arbetar hon som fritidspedagog på särskolan, där har hon arbetat 2.5 år. ”Anita” är

med i skolan oftast hela dagarna, hon hjälper till i det dagliga arbetet och har även bild och hemkunskap med eleverna.

Den andra pedagogen som vi intervjuat på skola B har vi valt att kalla för "Britta". "Britta" är en kvinna på 55 år och har arbetat som lärare sedan 1971, då arbetade hon som lågstadielärare. 1978 utbildade hon sig till speciallärare. Hon arbetade därefter som speciallärare fram till 1992. Det riktiga samspelet som man får med elever då man är klasslärare saknade hon dock och valde därefter att arbeta som klasslärare igen. 2003 startade särskolan i kommunen och "Britta" blev tillfrågad om hon ville arbeta som klasslärare i den ena klassen i särskolan, hon tackade ja till detta och arbetar där nu som specialpedagog. Nu fungerar "Britta" som klassens klasslärare.

Den tredje pedagogen som vi intervjuade kallar vi för "Cedrik". "Cedrik" är en man på 41 år. Han har arbetat som barnskötare sedan 1990. Nu arbetar han som resurs på särskolan och har gjort detta sedan 2003. Han fungerar som en extra resurs i klassen och har även idrott med eleverna

Eleverna som observerats kan vi kalla för "Kalle" och "Erik":

"Kalle" är elva år och är placerad i särskolan. Han har en lätt utvecklingsstörning och har gått i särskola sedan sjuåring. "Kalle" verkar trivas bra i sin klass, umgås mycket med en pojke som ligger på ungefär samma nivå som sig själv. De har mycket utbyte av varandra. "Kalle" har stora problem med sitt självförtroende detta är något som pedagogerna måste arbeta mycket mer med.

"Erik" är också elva år och även han placerad i särskolan. "Erik" har ingen diagnos utan är under utredning, det är ännu oklart om "Erik" är rätt placerad i särskolan. Kanske borde han gå på "hjälpåret", fungerar inte detta har det även diskuterats om placering på skoldaghem. "Erik" tar väldigt stor plats i klassen och ligger inte alls på samma nivå som de övriga eleverna. De flesta elever är rädda för honom och han har stora problem med att behärska sig själv. Får lite gjort under lektionerna och är utåtagerande, det har framkommit att pedagoger har blivit slagna.

4.3 Genomförande

4.3.1 Observationer

Det första vi gjorde var att vi tog kontakt med pedagoger i de respektive klasserna. Vi berättade om vår tänkta studie, därmed frågade vi även om vi fick besöka dem för att göra intervjuer och observationer. Vi spenderade en dag i vardera klass och observerade samma barn samtidigt eftersom vi trodde att vi kunde se på samma sak fast med olika ögon.

Vi gjorde *dolda observationer* i form av *löpande protokoll*. Ett löpande protokoll innebär att man skriver med egna ord det som händer under en viss tid. Fem minuter är en vanlig observationstid för ett löpande protokoll, men detta kan variera. Det viktigaste med ett löpande protokoll är att det ska vara så detaljerat som möjligt, eftersom det ska beskriva vad som verkligen händer. Man ska endast skriva det som händer och inte göra egna tolkningar, tolkningarna görs i efterhand (Rubinstein Reich & Wesén, 1986). Vi har valt att göra våra observationer på detta vis på grund av att vi vill ha en tydlig bild av vad som verkligen händer. Vi valde att se på det sociala samspelet och på hur den kognitiva förmågan fungerar för de olika eleverna i behov av särskilt stöd under våra observationer. Ju snävare urval som görs om vad som ska observeras, desto mer detaljerad information får man av observationen (Rubinstein Reich & Wesén, 1986). Vårt tillvägagångssätt såg ut som så här att vi satte oss ner båda två och observerade samma elev samtidigt. Vi kände att även om vi observerade samma elev så var det inte säkert att vi såg samma saker. Alla elever som vi har observerat var i behov av särskilt stöd. Vi valde att inte intervjuva eleverna på grund av att vi ansåg att eleverna i de respektive klasserna inte hade klarat av att göra intervjuer med oss, detta på grund av sina svårigheter.

4.3.2 Intervjuer

Då det blev tid för intervjuerna valde vi att endast intervjuva pedagogerna i de respektive klasserna. Detta för att få reda på så mycket som möjligt om vad pedagogerna tyckte, om att placera elever i behov av särskilt stöd i grundskolan eller om att placera elever i behov av särskilt stöd i särskolan. När vi utförde våra intervjuer valde vi att använda oss av en diktafon. Diktafonen var ett stöd för oss så att vi inte skulle få något förlorat under intervjuens gång,

vilket man kan få i fall man själv antecknar. Vi vill även få exakta citat som vi kunde använda oss av i vår studie. Då vi valde att göra intervjuerna på detta vis kunde vi inrikta oss mer på att se pedagogens eventuella gester och kroppsspråk. Vi informerade pedagogerna innan intervjun att vi skulle använda oss av en diktafon. Detta för att skapa en avslappnad stämning under intervjun. Det var tänkt att alla pedagoger skulle ha haft tillgång till intervjufrågorna (Se bilaga C) innan intervjun ägde rum, tyvärr hade inte alla fått möjlighet till detta. Vi valde att göra på detta vis för att vi ansåg att frågorna krävde en vis tankegång innan intervjun. Intervjuerna genomförde vi som så här att Pauline Bengtsson intervjuade Helena Strandkvists pedagoger, som hon haft under den verksamhetsförlagda tiden, och tvärtom när det gällde Pauline Bengtssons pedagoger. Vi gjorde så här för att vi kände att vi hade fått en personlig kontakt med de pedagoger som vi hade arbetat med under den verksamhetsförlagda tiden. Detta såg vi som en nackdel när vi skulle ställa oss objektiva gentemot vårt urval, då man känner någon personligen är det lättare att ta deras ställningstagande och på så vis inte vara objektiv. Under tiden en av oss intervjuade en pedagog skrev den andre ner eventuella gester och kroppsspråk.

4.4 Fördelning av arbetet

Observationerna gjorde vi båda två samtidigt på alla elever. Efter observationerna gick vi gemensamt igenom det vi hade sett under observationerna. Intervjuerna delades upp som så att Pauline Bengtsson intervjuade Helenas Strandkvists pedagoger och Helena Strandkvist intervjuade Pauline Bengtssons pedagoger. Efter det att intervjuerna hade genomförts lyssnade vi gemensamt igenom bandet på diktafonen och skrev ner relevanta svar i form av citat, som skulle ingå i vår studie. Litteraturläsningen delade vi upp jämt fördelat mellan oss båda.

4.5 Analysbeskrivning

Repstad (1999) påpekar att det första man bör göra i analysen är att läsa igenom sina fältanteckningar. Efter att vi samlat allt vårt material från observationer och intervjuer satte vi oss ner och gick igenom materialet. Vi började med att gå igenom materialet från

observationerna. Vi gick igenom en elev i taget diskuterade vad vi sett under observationen och kom sedan fram till fördelar och nackdelar av placeringen för den enskilde eleven, för att kunna knyta samman detta till vår problemprecisering. Vi såg utifrån det sociala samspelet och den kognitiva förmågan hos varje elev då vi analyserade vår datainsamling för att kunna komma fram till ett resultat. Det resultat som vi strävade efter var att se vilken skolform som var bäst anpassad för elever i behov av särskilt stöd.

Då man observerar är det viktigt att sammanställa materialet strax efter observationen ägt rum, detta för att inte glömma några sammanhang, detta är även viktigt vid intervjuer. Vid en intervju bör man även tänka på att inte korrigera några uttalanden (Repstad, 1999).

Vi gick igenom datainsamlingarna från intervjuerna som bestod av en bandinspelning. En av oss styrde när bandet skulle pausas medan den andre skrev upp lämpliga resultat och citat. Vi valde tillsammans vad vi tyckte kunde vara viktigt och relevant för vår studie. Därefter gjorde vi en form av mindmap, där vi skrev citat och svar som var kopplade till varje frågeställning och som i sin tur var anknutna till vår problemprecisering.

4.6 Forskningsetiska överväganden

Vi tycker det är viktigt att betona det som Johansson och Svedner (2001) betonar nämligen att det är viktigt att man visar respekt för dem som deltagit i studien. Det är viktigt att informera deltagarna i studien om dess syfte, de ska få ge sitt samtycke till ett deltagande och kunna avbryta sitt deltagande när de känner att de inte vill delta längre. Vi har varit noga med att ha detta i åtanke då vi vände oss till vår urvalsgrupp, de har fått information om studiens syfte. Vi har även velat betona att det var frivilligt att delta i vår studie och om personerna hade velat avbryta hade detta varit självklart för oss. Under vår studies gång har vi varit väldigt noga med att skydda identiteterna på de pedagoger som vi intervjuat och de elever som vi observerat. För att inte peka ut vilken kommun det är som vår studie bygger på så har vi valt att inte skriva ut dess namn.

5. Resultat

Vårt resultat bygger på de intervjuer av pedagoger och observationer av elever i behov av särskilt stöd, som vi gjort under vår studie. Vi ser observationerna mer som ett underlag för våra intervjuer och för att få en insyn i verksamheten. Observationerna har varit till hjälp för att se och kunna dra slutsatser om de fördelar och nackdelar som finns inom de olika skolformerna. Vi har tagit med delar från observationerna mest för att visa hur det ser ut i de olika skolformerna.

5.1 Fördelar och nackdelar med att placeras i grundskolan

Vi har valt att använda oss av underrubriker som socialt samspel och förutsättningar för lärande, eftersom vi vill vara tydliga i vårt resultat och besvara vår problemprecisering.

5.1.1 Socialt samspel

De fördelar som vi har fått fram genom vår studie är att de elever som är i behov av särskilt stöd får fler förebilder av andra elever som inte har svårigheter.

”De elever som har särskilda behov påverkas av dem elever som inte har det, som tillhör den vanliga delen av elever. Dem lär sig rätt så mycket av dessa får bra förebilder, positiva förebilder och dem normala eleverna så att säga, dem lär sig att visa hänsyn och får en annan förståelse för att elever är annorlunda och att man ibland måste göra olika saker, att man inte alltid kan vara rättvis, att dem lär sig att vi har olika behov och därför måste vi göra olika med eleverna också.” (Eva)

Eftersom eleverna i behov av särskilt stöd går i en större klass så ger detta en möjlighet till att få fler vänner.

En annan fördel med att placera elever i behov av särskilt stöd i grundskolan är, att både de elever som är i behov av särskilt stöd och de elever som inte är i behov av särskilt stöd lär sig att respektera varandras olikheter. De lär sig även att alla är vi olika men lika värda.

”Andra barn ska få en annan syn, att det finns, att vi är olika. Vi kommit olika långt både i det sociala och det kunskapsmässiga och att det finns sjukdomar som gör att man inte utvecklas på samma vis.” (Doris)

Elever i behov av särskilt stöd får fler utmaningar när de är placerade i grundskoleklassen och känner att de har en större lust att lära och vilja uppnå målen. Det blir ett mer stimulerande inlärningsklimat samtidigt som de lär sig av de elever som inte har några svårigheter.

”Att man kan hjälpa och stödja varandra” (Anita)

Finns det inte tillräckligt med elever i behov av särskilt stöd i samma klass så har eleverna svårt för att få likasinnade vänner, detta gör indirekt att de känner mindre trygghet och har färre elever att identifiera sig med. Detta innebär i sin tur att eleverna kan känna ett utanförskap.

”Nackdelarna kan ibland vara att de elever med särskilda behov blir för få, så att dem inte har någon att identifiera sig med. Även om det är viktigt att ha förebilder så måste dem ändå ha någon likasinnade och är där inte tillräckligt av dem så kan det bli ensamt för dem, för dem skiljer sig trots allt med sina svårigheter.” (Eva)

Har eleven ett tydligt handikapp blir det ännu svårare för dem att kunna ha ett socialt samspel med de andra eleverna. En elev som har ett begåvningshandikapp eller som är utåtagerande ligger oftast inte på samma mentala nivå som de andra eleverna och leder då till att de inte kan samspela med andra i samma ålder.

5.1.2 Förutsättningar för lärande

En nackdel är att i fall det inte finns tillräckligt med resurser för att hjälpa de elever i behov av särskilt stöd är att det kan bli svårt för dessa elever att uppnå målen i kursplanen (Bilaga A). Dock menar våra intervjupersoner att ju äldre dessa elever blir desto svårare har de för att uppnå kunskapsmålen, detta för att dessa mål blir mer krävande ju äldre eleven blir. Detta innebär att i vissa fall är placeringen i grundskolan en kortsiktig lösning. För de eleverna med stora svårigheter blir det mer tydligt med åren att placering i särskolan är ett måste för att kunna uppnå kunskapsmålen (Bilaga B).

5.2 Fördelar och nackdelar med placering i särskolan

5.2.1 Socialt samspel

Särskolan har mindre klasser med färre elever samtidigt som den har fler pedagoger i klassen, detta gör att eleverna får mer stöd och hjälp.

”Liten grupp och rätt material, rätt folk förhoppningsvis runt barnen” (Cedrik)

En annan fördel är att pedagogerna i särskolan har en kvalificerad utbildning för att arbeta med elever i behov av särskilt stöd. Detta innebär att eleverna får rätt anpassad undervisning.

”Jag prioriterar mycket särskolan och jag anser att där får de sin hjälp.”(Anita)

Elever som är placerade i särskolan har fler likasinnade elever i sin omgivning att identifiera sig med.

”I särskolan kan man tänka så här lika barn leka bäst.” (Britta)

Även om eleverna har olika svårigheter så ligger de mer jämlikt på den sociala nivån och på kunskapsnivån.

I vår studie är särskolan lokalintegrerad. Detta kan innebära att vissa elever i särskolan känner ett utanförskap gentemot de övriga eleverna på skolan.

”Vissa gör säkert det och vissa gör nog det inte alls. Där är ju dem som är lite sådär på gränsen och som är rätt duktiga ändå ju dem kanske känner sig lite utanför den övriga skolan.” (Cedrik)

5.2.2 Förutsättningar för lärande

Undervisningen är individanpassad vilket innebär att det är lagom svåra utmaningar för eleverna, detta i sin tur leder till att eleverna känner mindre misslyckande känslor i sina handlingar.

”I särskolan tror jag det är mindre risk för misslyckande känslor.” (Britta)

Även om en elev är placerad i särskolan kan det ändå innebära svårigheter med att uppnå kunskapsmålen. En nackdel är också att eleven måste vara utvecklingsstörd för att få placeras i särskolan. Detta innebär att för de elever som är i behov av att placeras i en mindre klass inte får denna tillgången.

”Om man ska placeras i särskolan så ska man ju ha en utvecklingsstörning annars får man inte bli inskriven i särskolan.”(Anita)

5.3 Hur påverkar resurstilldelningen respektive skolas undervisning?

Resurser är en ekonomisk fråga som har med att göra hur mycket likvida medel skolan har och hur rektorn fördelar dessa. Finns det brister inom detta så leder det till att pedagogerna inte kan ge det stöd och använda de metoder som behövs till de elever som är i behov av särskilt stöd.

”Om man inte får resurser, anser att detta är ett måste om man ska integrera.” (Anita)

5.3.1 Intervjuer av pedagoger i grundskolan

I skola A arbetar de efter grundskolans läroplaner (Bilaga A), här finns det extra resurser som används till de elever som är i behov av särskilt stöd, så som en assistent och en fritidspedagog. De har spel som ligger på olika kunskapsnivåer och litteratur som även dessa ligger på olika kunskapsnivåer.

De gör även schemat för dagen med bilder eller i skrift till de elever som är i behov av särskilt stöd i fall detta behövs.

I grundskolan har de inrett ett mindre arbetsrum på en annan våning som används till två av elevernas inlärningsstråning inom språk och matematik. De är väldigt flexibla i arbetslaget och om en elev i behov av särskilt stöd förlorar koncentrationen under lektionens gång har den eleven möjlighet att gå ifrån klassrummet eller få använda sig av ett hjälpmedel. Hjälpmedlet varierar beroende på elev. Pedagogerna har kommit fram till att eleverna mår bättre av att ha ett objekt i händerna som får dem lugnare och lättare för att koncentrera sig.

”Under tiden barnen arbetar har vi möjlighet att bryta arbetspasset och låta de barn som har särskilda behov t.ex. studsa studsmatta, arbeta vid datorn, skriva på tavlan, lyssna på musik eller arbeta med lera. Vid samling och genomgång får de barn som har svårt att sitta still, något i händerna. T.ex. häftmassa, piggboll.”(Eva)

5.3.2 Intervjuer av pedagoger i särskolan

Särskolan arbetar efter särskolans läroplan, vilket innebär att eleverna ska få färdigheter inom vardagskunskaper (Bilaga B).

I särskolan finns det fler pedagoger per elev. De använder sig av specialpedagogiska institutets läromedel med stor och förenklad text. De har ”vital” inlagt på datorn, detta är ett program som läser upp det som skrivs på datorn. Det finns även litteratur som det finns band till, detta kallas för ”bok och band” och detta lånar dem på biblioteket. Finns det inte tillgång till band för en speciell bok som eleverna har valt, så läser pedagogen in boken på ett band till dem. Varje elev har ett stort arbetsbord och det finns även ett stort bord i klassrummet som de har vid grupparbeten, bild med mera. Det finns även tillgång till ett extra rum där eleverna har möjlighet att få studera i lugn och ro. Ofta delas klassen in i mindre grupper, då arbetar de en pedagog på två elever. De mindre grupperna är uppdelade efter elevernas kunskapsnivåer.

”Barnen jobbar ju individuellt och vi försöker lära känna barnen och deras inlärningskanaler. Vi försöker anpassa metoderna till deras nivå och deras intressen. Vi följer särskolans kursplaner. Att anknyta lärandet till deras verklighet är viktigt, tycker vi, som t.ex. det här med sopsortering . Betoningen ligger på vardagskunskaper som är viktiga att ha i livet, som att kunna sitt personnummer, kunna stava rätt till sitt namn och sin adress ...”(Britta)

I särskolan har de alltid dagens schema på tavlan, detta för att skapa en trygghet och för att det ska vara lättare för eleverna att följa med vad som ska ske under dagen. Varje elev har även en egen mapp och almanacka. I mappen läggs papper från skolan och alla läxor, och i almanackan skrivs läxan in och annan viktig information, här kan även föräldrar skriva frågor eller meddelande till pedagogen.

De har mer kontakt med föräldrarna på särskolan än vad dem har inom grundskolan.

”...oerhört viktigt att ha ett bra samarbete med föräldrarna”(B)

5.4 Observationer

Under observationernas gång så har vi tittat på det sociala samspelet på de elever i behov av särskilt stöd med andra klasskamrater. Vi har även sett utifrån elevernas förmåga till lärande, med detta menar vi hur miljön ser ut, hur läromedlet är anpassat för eleverna och hur stödet från pedagogerna är. Vi har kommit fram till att det finns både fördelar och nackdelar inom båda skolformerna. Vad dessa fördelar och nackdelar är inom de båda skolformerna följer nedan.

5.4.1 Fördelar och nackdelar med placering i grundskolan

I grundskolan är det väldigt individuellt upplagt för de elever i behov av särskilt stöd. Mycket beror på de olika elevernas egna behov för att ha ett socialt samspel och på hur läromedlen är anpassade för eleverna. Vi har även märkt att miljön och den kognitiva förmågan går hand i hand och detta har en stor roll i hur eleven utvecklas.

5.4.1.1 Socialt samspel

När vi observerade ”Pelle” kom vi fram till att ”Pelle” inte har något större behov av ett socialt samspel med andra elever. Detta har vi även fått konstaterat från de olika pedagogerna

som finns i klassen. Trots att "Pelle" inte har ett stort behov av ett socialt samspel med de andra eleverna, har pedagogerna tyckt att det varit viktigt för "Pelle" att kunna uttrycka sig känslomässigt och ha en bra kommunikation med de övriga eleverna. De har arbetat mycket med detta i klassen, och på "Pelle" ser de stora framsteg.

Under lunchrasten uppstod ett missförstånd på grund av brist på kommunikation mellan "Pelle" och en elev som vi kallar för "Pontus". Efter lunch rasten samtalade pedagogen med eleverna i klassen om vad som skett under rasten. Många av eleverna hade blivit inblandade och pedagogen bad "Pelle" att förklara varför han var upprörd.

"Jag tror inte jag vill vara här, Pontus" och de andra vänder upp och ner på min värld. Nu sticker jag!"(Pelle).

Vi har kommit fram till att det inte alltid behöver vara specifikt en fördel eller en nackdel inom det sociala samspelet. Efter att ha observerat "Lisa" och "Pelle" har vi dragit slutsatsen om att de inte har ett socialt samspel med dem andra eleverna. Vi ser inte detta som varken en fördel eller en nackdel eftersom vi under vår studies gång har kunnat dra slutsatsen att dessa elever inte är i behov av ett större socialt samspel med de andra eleverna.

5.4.1.2 Förutsättningar för lärande

Utifrån vad vi har sett från våra observationer så har vi på ett tidigt stadium kunnat dra slutsatsen att miljön påverkar elevernas lärande. Vi observerade flickorna när dem arbetade med en pedagog i ett enskilt rum, det blev tydligt att här var miljön anpassad för dem och läromedlen låg på deras kunskapsnivå. Med en rätt anpassad miljö menas att den är stillsam, lugn och att de kan arbeta med en pedagog i sin egen takt. Detta ser vi som en fördel, dock är det en nackdel om det finns andra elever eller lärare i rummet då får eleverna svårt att fokusera sig på vad de ska göra. Detta blir ett störande moment för dem och leder till att de tappar koncentrationen.

Då vi observerade blev detta extra tydligt på en av flickorna. "Lisa" hade aldrig tidigare träffat Pauline Bengtsson, detta ledde till att "Lisa" blev tillbakadragen och tystlåten.

”Det är ”Lisas” tur att läsa. Biter på sin dragkedja som finns i tröjan. Läraren hjälper henne. Gömmer ögonen i händerna och tittar på mig. Blyg. Läser tyst med händerna halvt framför munnen.”

5.4.2 Fördelar och nackdelar med placering i särskola

5.4.2.1 Socialt samspel

De största fördelarna är att det är en liten klass med elever som är likasinnade och att lärandet är individanpassat med läromedel på deras kunskapsnivå. Trots att det är likasinnade elever så ser vi en stor nackdel på det sociala samspelet då vi observerat ”Erik”. Denna skolform är inte den rätta för honom eftersom han inte är på samma sociala nivå som de övriga eleverna. ”Erik” har inget utanförskap, efter vad vi har sett, men av att ha talat med pedagogerna så har det framkommit att de andra eleverna enbart umgås med honom på grund av rädsla.

”Erik” leker med sitt gummiband, pratar med en ”kompis”. Siktat med gummibandet mot honom. ”Kompisen” säger: Skjut på någon! ”Erik” skjuter då på honom och träffar på kinden. Skrattar och går tillbaka. Får tillsägelse om att lägga undan gummibandet men ignorerar det. Ber inte om ursäkt. Säger senare att det inte var meningen att träffa i huvudet. Siktat mot läraren men skjuter inte. Gummibandet tar upp all tid nu.”

Vi vill tillägga att eleven som fick gummibandet i ansiktet inte sa ifrån till ”Erik” utan bara vände sig om och fortsatte med skolarbetet. Detta är ett tydligt resultat på att denna skolform inte är den rätta för ”Erik”.

5.4.2.2 Förutsättningar för lärande

Under våra observationer såg vi brister i det sociala samspelet, vi har även sett stora brister i miljön. ”Erik” får inte mycket gjort under lektionstid och blir lätt distraherad och går runt och stör de andra eleverna. Vi har samtalat med pedagogerna om detta och de bekräftar att det stämmer. Den slutsats som vi har fått genom att observera ”Erik” är att särskolan är inte den

rätta placeringen för honom men grundskolan hade heller inte varit den rätta. Pedagogerna tror att ett elevhem hade varit den rätta lösningen för "Erik".

Det vi har kommit fram till genom att observera "Kalle" är att särskolan är den rätta skolformen för honom. Skolformen är rätt både när det gäller hur miljön är, det sociala samspelet och det kognitiva. "Kalle" fungerar väldigt bra i särskolan, där finns likasinnade elever och han har ett bra samspel med de andra eleverna. Vad det gäller kunskapsmässigt så finns det läromedel på hans nivå och "Kalle" vet vad som förväntas av honom.

5.5 Slutsatser

Det har framkommit att det finns både fördelar och nackdelar med placering av barn i behov av särskilt stöd inom de båda skolformerna. Vi har kommit fram till att det finns olika regler för hur elever i behov av särskilt stöd placeras. Detta framgår av våra intervjuer med pedagogerna då vi undrade varför vissa elever i behov av särskilt stöd placeras i grundskolan medan andra placeras i särskolan. Det framkom att, för att få en placering i särskolan, måste eleven ha en utvecklingsstörning. Det kan förekomma att en elev placeras i särskolan under tiden eleven fortfarande är under utredning. Skulle det sedan framkomma att eleven inte har en utvecklingsstörning så ska eleven omplaceras till grundskolan.

Detta framgår av en intervju som gjordes med en av pedagogerna:

"När en elev är i svårigheter och man misstänker att eleven kan ha en lätt utvecklingsstörning. Då görs ju det en omfattande pedagogisk utredning som består dels av psykologutredning...sen görs det en pedagogisk utredning av lärarna där man skriver om hur det fungerar i klassrummet, om svårigheterna och så vidare. Sen görs det en social utredning ofta kuratorer och så... sen görs det en medicinsk utredning också... sen väger man samman resultaten och presenterar för föräldrarna. Och det kan ju innebära att man sammantaget rekommenderar placeringen särskola och i fall utredningsresultatet talar för detta och sen är det ju upp till föräldrarna att godta det erbjudandet eller tacka nej. Så att man kan säga att det är föräldrarna, har en jättstor del i vilket beslutet blir. Tackar föräldrarna nej...då blir det grundskoleklassen." (Britta)

5.5.1 Socialt samspel

En nackdel med att placera i grundskolan är att desto äldre eleverna blir, ju mer tydligt blir det att eleverna i behov av särskilt stöd är ”annorlunda” jämfört med dem andra eleverna i grundskolan. När detta syns så ser man tydligt att det sociala samspelet brister. En fördel med att placera elever i behov av särskilt stöd i grundskolan, är att de elever som inte är i behov av särskilt stöd får en större förståelse för att alla är olika och har olika förutsättningar.

Särskolans största fördel är att eleverna har likasinnade klasskamrater genom hela sin skolgång. Något som vi ser som en nackdel är att eleverna i särskolan alltid kommer att bli utpekade som ”speciella” av dem övriga eleverna på skolan.

5.5.2 Förutsättningar för lärande

En annan slutsats som framkommit under vår studie är att de flesta elever i behov av särskilt stöd placeras i grundskolan vid skolstart. Dock har det framkommit att dessa elever som blir placerade i grundskolan ofta får omplaceras till särskolan när de blir äldre. Detta på grund av att det blir svårare för dessa elever att uppnå kunskapsmålen då de kommer högre upp i årskurserna. Detta är en nackdel då eleverna kanske hade haft det bäst från början i särskolan när det kommer till den kognitiva förmågan. En fördel i särskolan är att de har egna mål att uppnå vilket gör att det inte krävs lika mycket av eleverna och gör det lättare för dem att klara av skolan.

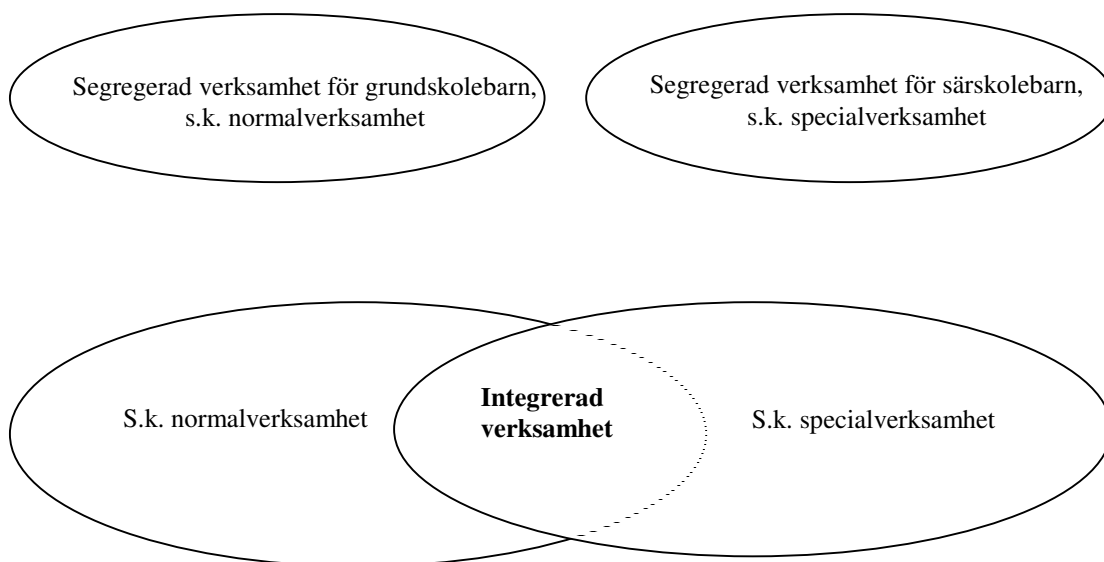
6. Diskussion

I vår studie framkom det att det inte var självklart för alla pedagoger, som ingick i vår studie, att en elev måste ha en konstaterad utvecklingsstörning för att få lov att gå i särskolan. Placering sker i grundskola/särskola beroende på hur elevens svårighet ser ut. Det kan vara elevens förmåga till socialt samspel. Placering i särskola sker endast när eleven har en konstaterad utvecklingsstörning. Det finns ingen skolform som är bättre eller sämre än den andra utan placeringen är helt beroende på elevens individuella behov och svårighet. Vi känner att vi har kunnat ställa de olika skolformerna mot varandra för att kunna se vilka fördelar respektive nackdelar som finns. Vi har kommit fram till att det finns både fördelar och nackdelar med placeringen av barn i behov av särskilt stöd inom de olika skolformerna. Det som vi anser är det viktigaste är hur elevens behov står i fokus och där skolan har en skyldighet att tillgodose varje enskild elevs behov.

Jag vill gärna (och vem vill inte det?) att skolan ska vara avsedd för alla, det vill säga att alla ska uppleva skolan som sin, trivas där och ha utbyte av den (Haug, 1998).

Haug (1998) påpekar att "en skola för alla" är något man borde sträva efter att uppnå i samhället idag. "En skola för alla" anser vi är, när alla elever oavsett deras bakgrund eller individuella förmågor eller svårigheter är placerade i grundskolan. När man talar om "en skola för alla", menar man att elever som är i behov av särskilt stöd är integrerade i grundskolan. Även när särskolan är integrerad i grundskolan ser man detta som "en skola för alla". Detta kallas att särskolan är lokalintegrerad, men vi menar att bara för att den är integrerad på detta vis betyder inte det att eleverna är socialt integrerad med resten av eleverna på skolan. Vi ställer oss därför lite kritiskt till begreppet "en skola för alla". "En skola för alla" vill tillgodose alla elevers behov, individuella förmågor eller svårigheter, men vi anser att det inte når hela vägen fram. Med detta menar vi att även fast särskoleelever är lokalintegrerade så innebär detta inte att man alltid kan utgå ifrån elevernas behov. Även om särskolan finns placerad i grundskolan så anser vi att dess elever varken mår bättre eller sämre av detta. Efter vad vår studie visar har särskoleeleverna inte ett socialt samspel med de övriga eleverna på skolan. Då kan man undra varför särskolan är lokalintegrerad i grundskolan? "En skola för alla" är en god målsättning, men vi anser att det idag ser annorlunda ut i praktiken.

Karlsudd (1999) menar att särskoleelever är endast "riktigt" integrerade när de finns i fritidsverksamheten. Detta vill han kalla som en verksamhet som omfattar både en så kallad *normalverksamhet* och en så kallad *specialverksamhet*. Med *normalverksamhet* menar han grundskolan och med *specialverksamhet* menar han särskolan.

(Karlsudd, 1999 s 55).

Figuren visar hur en integrerad verksamhet ser ut. Karlsudd (1999) menar att när den så kallade normalverksamheten och när den så kallade specialverksamheten möts är eleverna integrerade. Integrerad verksamhet är fritidsverksamheten.

Vi har valt att visa denna figur för att vi känner att denna normaliseringsprincip styrker det vi har talat om när det gäller "en skola för alla". Vi känner att vi håller med Karlsudd när han menar på att särskoleelever är endast integrerade i fritidsverksamheten.

Enligt Emanuelsson (1983) är integrering mer resurser än bara fysisk placering. Den sociala integreringen är att komma in i gemenskapen, detta glömmar man bort. Ett handikapp uppstår först i relation mellan individen och miljön. Vi håller med om detta, även här kommer begreppet "en skola för alla" in i bilden. Det är inte elevens svårigheter man ska se på utan hur man kan anpassa miljön efter elevens behov. Emanuelsson menar vidare att alla elever egentligen är integrerade. Man kan inte tala om en integrerad elev. Det handlar istället om att minska klyftan mellan förutsättningar och krav som finns på de olika eleverna i klassen. Alla

elever är olika och har olika förutsättningar och behov. Det är därför man måste vara tydlig som pedagog när man har sin undervisning, undervisningen ska anpassas till alla elever.

För att integrering ska bli meningsfull för alla i klassen är det viktigt att särskoleeleverna blir delaktiga i den kollektiva kompetensen som finns bland lärare, skolledare, specialpedagoger och elevvårdspersonal. Det krävs kunskap om olika handikapp, dess orsaker och konsekvenser för att särskoleelevernas integrering ska bli bra (Emanuelsson, 1983).

Under vår studies gång har vi studerat forskningsrapporter som handlar om *integrering*. Vi har kommit fram till att det finns många olika sätt att se på detta begrepp. Därför är det viktigt att ännu en gång påpeka innebörden av vårt ordval i den här studien som är *placering*. Vi har valt att använda oss av ordet *placering* istället för termer som *integrering* och *segregering*. Eftersom vi vill hålla oss neutrala till de olika skolformerna, använder vi oss av ordet *placering*. Ordet *placering* tycker vi ger ett mer neutralt intryck, eftersom vi ibland inte uppfattar integrering som positivt. Integrering hör ofta samman med segregering som vi tycker har en negativ klang. Genom vår studie ville vi inte komma fram till om de olika eleverna är integrerade eller segregerade, det vi var ute efter var att se på vilken skolform som är mest lämplig för elever i behov av särskilt stöd.

Grundskoleförordningen säger att:

”En elev ska ges stödundervisning om det kan befaras att eleven inte kommer att nå dem mål som minst skall ha uppnåtts vid slutet av det femte och det nionde skolåret eller om eleven av andra skäl behöver särskilt stöd.” (SFS 1997: 599 i Myndigheten för skolutveckling, 2005).

Grundskoleförordningen säger även, att stödet först och främst ska ges i den klass eller grupp som eleven tillhör (Myndigheten för skolutveckling, 2005). På detta sätt arbetar man i den grundskola som vi har gjort vår studie på. Vi känner att det finns både fördelar och nackdelar med detta arbetssätt. Fördelarna är att eleverna i behov av särskilt stöd har en möjlighet till ett större socialt samspel i grundskolan. Det finns dock fler likasinnade elever i särskolan som de kan samspela med. I grundskolan har de en möjlighet att uppnå målen i fall pedagogen arbetar utifrån den enskilde elevens behov. Får eleven läromedel som är efter deras kunskapsnivå så kan dem klara av att uppnå målen. En nackdel inom grundskolan är att, när det specialpedagogiska undervisningssättet träder fram, är det ofta i mindre grupper med eleverna. Detta känns lite som en isolerad färdighetsträning och gör det svårt för eleverna att

finna ett sammanhang i sin skolvardag (Läraryrket, 1999-08). Tyvärr finns det även en nackdel med placering inom grundskolan och denna är att ju äldre eleven blir desto svårare blir det för eleven att uppnå kunskapsmålen. De klarar inte av att få högre och större krav på sig utan måste få lov att arbeta i sin egen takt. Detta görs i de yngre åldrarna men tyvärr går det inte att göra detta i äldre. Det är här särskolan kommer in i bilden och blir den skolform som är bäst anpassad för dessa elever som är i behov av särskilt stöd. Här har de egna läroplaner att följa och egna kunskapsmål. De har inte heller lika höga krav på sig att arbeta fort och att lära sig mycket. I särskolan satsar man på att eleven ska fungera i samhället och kunna klara sig själv i vardagen. Att arbeta efter detta sätt i särskolan anser vi är bra, för att det blir då ingen stressfaktor för dem elever i behov av särskilt stöd i skolan. Eleverna får känna att de är bra och har därmed mindre risk för att känna sig misslyckade med sin skolgång.

Av de teorier som vi kan relatera till vår studie känner vi att det är *stämplingsteorin* (Karlsudd, 1999) som styrker vår studie. Stämplingsteorin innebär att elever i behov av särskilt stöd kan känna sig stigmatiserade. De känner aldrig att de fullt ut får ett socialt erkännande. Vi tror att eleverna i särskolan kan känna en tillhörighet i detta eftersom de ofta finner ett utanförskap gentemot de övriga eleverna på skolan. De kan även känna sig stämplade för att de går i särskolan och dessa elever betraktas lätt som annorlunda och känner sig utpekade av de övriga eleverna. Då vi relaterar stämplingsteorin till grundskolan finner vi att även här kan de elever i behov av särskilt stöd känna sig utpekade av de andra i sin klass. De kan lätt känna sig annorlunda. Vi ser ändå en fördel i att de befinner sig i grundskola, eftersom man kan kommunicera om detta i klassen. Om det finns en öppen kommunikation i en klass om elever i behov av särskilt stöd kan de övriga eleverna lättare sätta sig in i deras situation och ta hänsyn till dessa elever.

Vi funderade över hur det kan komma sig att skillnader av attityder förekommer i samhället då man talar om särskola respektive grundskola. Det vi kom fram till var att ordet "särskola" har en mer negativ klang än ordet "grundskola". Även om det placeras elever i behov av särskilt stöd i båda skolformerna så är det särskoleleverna som blir mer utpekade. I särskolan är man "sär", "konstig" och "annorlunda". Hade man istället valt att ändra ordet särskola till ett mer neutralt namn tror inte vi att eleverna blivit lika lätt utpekade.

Vi kan också knyta an till den förklaringsmodell som Boglind med flera (1975) skriver om. Det sociala samspelet bygger på kommunikation med andra och skulle detta brista blir det svårt att ha ett socialt samspel. Boglind menar då i sin förklaringsmodell att människan formas genom hur andra ser på en och har ens omgivning en negativ bild så får man tillslut en negativ självbild. Med en negativ bild menar vi att eleverna på skolan tycker att eleverna i behov av särskilt stöd är annorlunda och utmärkande. Därför tycker vi att det är oerhört viktigt att arbeta med elevernas självkänsla och självbild för att dessa elever ska känna sig trygga i skolan och på fritiden.

6.1 Kritisk granskning av metodval

Om vi inte hade använt oss av intervjuer så hade vi inte fått pedagogernas personliga tankar och åsikter om respektive skolform. Våra intervjuer utfördes på följande sätt: Vår tanke var att dela ut intervjufrågorna till pedagogerna innan intervjuerna ägde rum, så att de skulle få betänketid och detta skulle förhoppningsvis hjälpa dem att besvara våra frågor. Alla pedagoger hade dock ej tillgång till frågorna, eftersom de sista intervjuerna bestämdes för kort tid innan de ägde rum. Trots detta misstag fann vi både fördelar och nackdelar med vårt arbetssätt. En nackdel som vi såg var då en av pedagogerna fick frågorna i förväg. Pedagogen hade skrivit ner sina svar på ett papper, vilket ledde till att pedagogen var för koncentrerad på sina nedskrivna svar. Detta i sin tur gjorde att svaren kändes väldigt förberedda och inte alls spontana. En fördel för oss var när en pedagog inte hade fått intervjufrågorna i förväg och det i sin tur ledde till att pedagogen inte kunde ge några uttömmande och givande svar på våra frågor. Det intressanta, som vi såg här var att pedagogen inte verkade ha några som helst kunskaper inom det område som vår studie grundar sig på.

Referenslista

- Berg, L.-E, Boglind, A., Leissner, T., Månsson, P. & Värnlund, H.(1975). *Medvetandets sociologi: En introduktion till symbolisk interaktionism*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Cooley, C.H. (1922). *Human nature and the social order*. New York: Scribner.
- Emanuelsson, I. (1983). *Verksamhet bland elever med svårigheter eller arbete med elevers svårigheter? En kunskapsöversikt* Stockholm: Planeringssekretariatet; Skolöverstyrelsen
- Haug, P. (1998). *Pedagogiskt dilemma- specialundervisning*. Stockholm: Skolverket.
- Holmberg, L., Jönsson, A. & Tvingstedt, A-L (2005). *Specialpedagogik i två skolkulturer* Rapport: 1. Malmö Högskola: Lärarutbildningen.
- Johansson, B.& Svedner, P.-O.(2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig information* Uppsala: Kunskapsförlaget i Uppsala AB.
- Karlsudd, P.(1999). *Särskolebarn i integrerad skolbarnomsorg* Kalmar Högskola.: Institutionen för Pedagogik.
- Karlsudd, P. (2002). *"Tillsammans" Integreringens möjligheter och villkor. Erfarenheter från ett projekt där mötet mellan särskola och grundskola fokuserats* Kalmar Högskola: Hälsa- och beteendevetenskap.
- Läraryrket (2001) *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94)* Solna: Tryckindustri information.
- Myndigheten för skolutveckling (2005). *Elever som behöver stöd men får för lite*. Rapport 3 Stockholm: Liber.
- Repstad, P. (1999). *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Rubinstein Reich, L. & Wesén, B. (1986). *Observera mera!* Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket Rapport 216 (2002). *I särskola eller grundskola? Integrering kvalitet föräldrainflytande* Kalmar: Lenanders.
- Skollagen, Skolans författningar. UFB 2 2000/01. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Söder, M. (1979) *Skolmiljö och integrering: En empirisk studie av särskolans integrering i olika skolmiljöer*. Uppsala: Sociologiska institutionen.

Bilaga A

Mål att uppnå i grundskolan

Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola

- behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift,
- behärskar grundläggande matematiskt tänkande och kan tillämpa det i vardagslivet,
- känner till och förstår grundläggande begrepp och sammanhang inom de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga och humanistiska kunskapsområdena,
- har utvecklat sin förmåga till kreativt skapande och fått ett ökat intresse för att ta del av samhällets kulturutbud,
- har en förtrogenhet med centrala delar av vårt svenska och nordiska och västerländska kulturarv
- har kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia,
- kan utveckla och använda kunskaper och erfarenheter i så många olika uttrycksformer som möjligt som språk, bild, musik, drama och dans,
- har utvecklat förståelse för andra kulturer,
- kan kommunicera i tal och skrift på engelska,
- känner till grunderna för samhällets lagar och normer och vet om sina rättigheter och skyldigheter i skolan och i samhället,
- har kunskaper om länders och världsdelars ömsesidiga beroende av varandra,
- känner till förutsättningarna för en god miljö och förstår grundläggande ekologiska sammanhang,
- har grundläggande kunskaper om förutsättningarna för en god hälsa samt har förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan och miljön,
- har kunskaper om medier och deras roll,
- kan använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande och
- har fördjupade kunskaper inom några ämnesområden efter eget val.

(Lpo, 94)

Bilaga B

Mål att uppnå i särskolan

Dessa mål uttrycker vad eleverna, efter sina individuella förutsättningar, skall ha uppnått när de lämnar särskolan.

Skolan ansvarar för att varje elev som lämnar grundsärskolan

- har ökat medvetenheten om sina egna förutsättningar,
- efter sin förmåga kan lyssna, läsa och kommunicera,
- har utvecklat sådana färdigheter i matematik att eleven kan lösa problem i den dagliga livsföringen,
- känner till och förstår grundläggande sammanhang i sin omvärld och så långt möjligt får insikt i grundskolans kunskapsområden och övergripande perspektiv,
- har ökat sin förmåga att söka kunskap och veta var man får hjälp att göra det,
- har ökade kunskaper inom ett eller flera ämnesområden som utvecklar individen och kan berika fritiden,
- kan förstå och använda enklare ord och uttryck på engelska,
- har utvecklat sin förmåga till kreativt skapande och fått ett ökat intresse för att ta del av samhällets kulturutbud,
- känner till grunderna för en god hälsa och
- har ökat sin förmåga att kompensera verkningarna av utvecklingsstörningen i det dagliga livet.

(Lpo, 94).

Bilaga C

Intervjufrågor

1. Vilka fördelar finns det med att integrera elever i behov av särskilt stöd i grundskolan?
 - Det sociala samspelet med andra elever/klasskamrater?
 - Kunskapsmässigt? Går det att uppnå målen?

2. Vilka nackdelar finns det med att integrera elever i behov av särskilt stöd i grundskolan?
 - Det sociala samspelet med andra elever/klassrumskamrater?
 - Kunskapsmässigt? Går det att uppnå målen?

3. Hur kommer det säg att vissa elever integreras i grundskolan och att vissa integreras i särskolan?
 - Har det med utvecklingsnivån att göra?
 - Har det med kunskapsnivån att göra?

4. Vad anser ni är det bästa lösningen för en elev i behov av särskilt stöd?
 - – Integrering i särskolan eller integrering i grundskolan?

5. Påverkar resurstilldelningen er undervisning?